ПАМ'ЯТАЙМО МИНУЛЕ —
200-річчя
НЕЗАЛЕЖНОСТИ ЗСА
100-річчя
АМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНИ
— БУДУЙМО МАЙБУТНЄ

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюзу: (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250
(212) 227-5251

РІК LXXXIII. Ч. 53. TWO SECTIONS (SECTION 1) ЦЕНТІВ 25 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 20-го БЕРЕЗНЯ (MARCH) 1976 No. 53. VOL. LXXXIII.

ЛЕОНІД І ТЕТЯНА ПЛЮЩІ ПРИЇЗДЯТЬ В НЕДІЛЮ 21 Ц. М. ДО НЮ ЙОРКУ

Париж. — Як інформує Владика Мстислав, Леонід і Тетяна Плющі, які вже отримали американську візу, прилетять до Ню Йорку в неділю 21 березня ц. р. на кількаденні відвідини. Владика Мстислав бачився ще раз в четвер 18 березня з Плющами, з якими обговорив їх перебування в Америці. Крім устійнених раніше точок програми побуту Плющів в ЗСА — Леонід і Тетяна Плющі прийняли запросини Владики відвідати в днях 25-26 ц. м. осідок Митрополії УПЦеркви в Америці в Бавнд Бруку. Докладні подробиці перебування Леоніда і Тетяни Плющів в Америці будуть устійнені в Ню Йорку після зустрічі з представниками зорганізованої української громади.

ПРЕДСТАВНИЦІ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ В ПАРИЖІ Й БРЮССЕЛІ

УКРАЇНКИ НА „ТРИБУНАЛІ — ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖІНОК" — ВІДВІДАЛИ ТАТЯНУ ТА ЛЕОНІДА ПЛЮЩІВ

(У. Л.) Міжнародний Рік Жінки закінчився у грудні 1975 р., але Об'єднані Нації установили декаду жінки на наступне десятиліття 1976-1986. Рівнобіжно з офіційними починами йде другий струм жіночого руху. Так як у Мехіко літом мин. року побіч офіційних нарад відбулася „Трибуна", де могли висловлюватися жінки різних угрупувань, так і надалі відбуваються конвенції, наради, трибунали організовані різними „ад гок" скликаними комітетами. Така Трибуна під гаслом „злочини проти жінок" відбулася у Ню Йорку 27-29 лютого, при чому один панель, яким проводила українка Маруся Проскуренко, був присвячений жінкам політв'язням. На день 4 березня скликано у Брюселі Трибунал із подібною прогармою. Закінчення його визначено на „день жінки" — 8-го березня.

Цей жіночий рух, поодинокі проблеми чи спосіб їх розв'язування може нам подобатися, або ні, може теж нас цікавити, або ні, але не можна на нього замикати очі. Від того, що ми вдаватимемо, що цього руху чи, сказати б, бунту жінок не запримічуємо, він не перестане існувати, а навпаки не приглядаючися і не прислухуючися можемо бути заскочені різними несподіванками. З другої сторони там, де говориться про злочини проти жінок, мусить бути і наш голос, хоч би він мав з трудом пробиватися почерез голосні крики збуджених своїми, інколи досить вузькими, проблемами жінок.

Тому то СУА вислав Камілю Смородську — референтку зв'язків та редактора „Нашого Життя" Уляну Любович до Брюсселі на трибунал „Злочини проти жінок". Подорозі мали вони відвідати Татяну Житнікову та Леоніда Плюща, щоб від них повезти на Трибунал свідчення безпосередніх свідків та жертв злочину проти людини.

В часі кількагодинної розмови у якій почувалися ми якби зустріли довго небачених людей, Татяна та Леонід висловлювали свої погляди на різні аспекти життя в СССР. Особливо сильне враження робить розповідь про той момент, коли вони постановили, щоб навіть рискуючи волею станути по стороні правди, в обороні засуджених, по стороні тих, хто бореться за право самостійного думання.

Життя у постійному страху доводить до того, що люди опідлюються, перестають дбати про все інше крім того, щоб існувати чи здобувати матеріяльні добра. Особливо, коли їх здобувати не легко, тоді вони стають життєвою ціллю.

З розмови відносимо враження, що обоє Плющі — це люди високих чеснот, які не будуть кривити душею на те, щоб комусь приподобатися. Вони високо цінять право на власну думку, а Татяна висловилася навіть, що погляди її чоловіка не мусять бути її. Вони ж бо цінять особистість кожної людини. При тому все і все повторяється турбота за других, які терплять переслідування та глибоке прив'язання до рідного народу.

Під час відвідин Леонід Плющ написав від руки письмо до Трибуналу у Брюсселі, в якому говорив про ситуацію жінок політв'язнів, їхню героїчну поставу та візвав жінок світу далі боротися за амнестію для жінок політв'язнів та проти того, щоб керівники СССР саджали здорових людей у психіятричні в'язниці.

На жаль на Трибуналі не вдалося прочитати в цілості письмо Плюща, бо настроєні скрайно жінки, які проводили Трибуналом, не допуска-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Помер найстарший член УНС: 105 років

Джерзі Сиrі (с. г.). — З Головної Канцелярії УН-Союзу інформують, що в дні 1 лютого ц. р. в місцевості Александрія, Па., помер на серцеву недугу на 105 році життя славної пам'яти Матвій Малеш.

Покійний народився 27 листопада 1871 року в селі Фльоринці біля Грибова — Лемківщина. До Америки приїхав молодим хлопцем і замешкав в місцевості Монт Кармен — біля Шамокіна, Па., де одержав працю в копальні вугілля і залишився „майнером" аж до пізньої старости, коли перейшов на заслужений відпочинок, маючи біля 80 років життя.

За традицією Покійний одружився з „лемкинею", що називалася Квіля і походила з села Берсть, біля Грибова. До „Руського Народного Союзу" Покійний вступив 30 травня 1903 року, одержавши порядкове число грамоти 380. За тодішнім звичаєм і статутовим законом, щоби вступити до Союзу, треба було виповнити аплікацію, яку завірювали два свідки власноручним підписом з заявою, що аплікант має всі кваліфікації належати до Союзу. Аплікацію Покійного Матвія Малеша підписали свідки Хрущ і Голда. Дружина Покійного померла вже давно, а він як загартований „майнер", проживав на самоті у власному домі в Александрії, а час від часу перебував в одинокого сина Мільтона, замешкалого на Фльориді. Слід згадати, що коли Покійному кінчалося 100 років життя, то Канцелярія УНСоюзу пробувала нав'язати контакт з ним, маючи на увазі святочно відзначити його 100-літні роковини, але Покійний в своїй скромності відмовився від всяких парад і відзначень.

МІЖНАРОДНІ ПСИХІЯТРИ ПРОТИ ПОЛІТИЧНИХ „ПСИХУШОК" В СССР

Берн, Швайцарія. — В Берні у Швайцарії відбулася надзвичайна зустріч психіятрів п'ятьох европейських країн — Швайцарії, Франції, Великобританії, Західньої Німеччини і Голляндії, на якій учасники однозгідно постановили створити Міжнародній Комітет завданням якого було б робити старання, за посередництвом урядових інституцій і під тиском публічної опінії, щоб в СССР були зліквідовані так звані „психозаведення" до яких КҐБ запроторює політичних в'язнів і всіх тих, які не погоджуються з політикою режиму. Комітет працюватиме під гаслом: „Психіятрія не може йти на компроміс з будь-якою політичною поліцією".

Психіятри Заходу нарешті прийшли до висновку, що погоджуватися з наявним станом — це дискредитувати психіятрію взагалі. Там одночасно стверджено, що боротися проти надуживання психіятрії в СССР можна буде тільки об'єднано, спільними силами вільних психіятричних організацій і індивідуальних психіятрів. Комітет матиме свій осідок у Парижі, де вже понад 70 психіятрів підписали протест проти ув'язнювання політичних дисидентів і запроторювання їх доспеціяльних „психушок". СССР, говориться в заяві вільних психіятрів, насилує присягу Гіпократа, яка вимагала служити хворому. В СССР діється напаки: лікар складає присягу, зобов'язуючись служити державі. Цей факт, — говорять психіятри, — мусить бути доведений до прилюдного відома і засуджений публічно.

Відновилася дискусія довкола шпигунської афери Альжира Гісса

Вашінґтон. — Вже 25 літ тому, 21 січня 1950 року федеральний суд засудив високого урядовця Державного департаменту з часу урядування Ф. Д. Рузвелта, Альжира Гісса на довголітню в'язницю за кривоприсягу у процесі, в якому совєтський шпигун Віттакер Чемберс признався до вини та зізнав, як головний свідок прокуратури, що тайні документи з Державного департаменту передавав йому для дальшої передачі Совєтам Альжир Гісс. Кілька днів тому професор Аллен Вайнштейн із Смит коледжу, студіюючи звільнені тепер з-під засекречення документи Еф-Бі-Ай заявив, що він прийшов на основі тих документів до переконання, що Альжир Гісс дійсно брехав на своїй розправі та що він викрадав для Совєтів документи з Державного департаменту. Альжир Гісс відсидів 44 місяці у в'язниці і в листопаді 1954 його звільнили. Гісс ніколи до вини не признався і в минулий четвер у Заморському клюбі преси у Ню Йорку перед 250 приявними знову запевняв, що він ніяких документів Віттакерові Чемберсові не передавав і ніколи не був комуністом. Процес Гісса був ще тому голосний, що найгострішу кампанію проти нього вів тодішній молодий член Конґресу Ричард Ніксон.

Білоруси відзначатимуть День Незалежности

Ню Йорк. — Заходами Білорусько - Американської Юнії тут в неділю, 4-го квітня ц.р. відбудеться величне відзначення 58-ї річниці проголошення Білоруської Демократичної Республіки, сполучене з відзначенням 200-річчя Американської Революції. Того ж дня о год. 11-й перед полуднем буде відправлене урочисте Богослуження в новозбудованій білоруській православній церкві яка знаходиться при 104-29 Атлантік евеню, Річмонд Гілл, Н.Й., а опісля бенкет і святочна програма з виступами білоруських, американських та інших запрошених політичних діячів. Програма відбуватиметься в Білорусько-Американському Центрі під поданою вгорі адресою. Теперішнім президентом Білорусько-Американської Юнії є Констант Мірляк.

БРИДЖПОРТ ПІДГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО АКАДЕМІЇ ШЕВЧЕНКА

Бріджпорт, Конн. — Громада в Бріджпорті вже від довшого часу готовиться до Шевченківського Свята, яке відбудеться тут в неділю, 28-го березня ц. р. о год. 5-й по полудні в приміщенні Українського Народного Дому, 500 Паллет вулиці, з багатою мистецькою програмою. Доповідь на Академії виголосить о. Анатоль Яковченко, парох української православної церкви св. Тройці при Йорк вулиці. В мистецькій частині виступатимуть: учні Рідної Школи, український злучений хор, танцювальна група „Дніпро" і молодь Пласту. Свято організує місцевий Відділ УККА.

В АСТОРІЇ ВІДЗНАЧАТЬ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ ТАРАСА ЧУПРИНКИ

Асторія, Н. Й. — Заходами Організацій Українського Визвольного Фронту тут в неділю, 28-го березня ц. р. о год. 5-ій по полудні в Домі СУМА, 34-14 31-ша евеня, відбудуться Святочні Сходини для вшанування 26-ої річниці з дня геройської смерти на полі бою Головного Командира УПА сл. п. ген. хор. Романа Шухевича — Тараса Чупринки. В програмі візьмуть участь: Іван Вітюк (голова 35-го Відділу ООЧСУ) — відкриття, Аскольд Лозинський — Святочне слово, Зеновія Лавришко-Бундзяк — сопрано, сольоспів; акомпаньямент — — маестро Володимир Гентіш; Ярослав Галатин — молодий бандурист, і виступи молоді СУМА.

СТАНИЦЯ Б-ВА І УД УНА В НЮ ЙОРКУ ВІДБУДЕ СВОЇ ЗБОРИ

Ню Йорк. — Братство кол. Вояків І-ої Української Дивізії — Української Національної Армії — Станиця у Ню Йорку відбуде тут в п'ятницю, 26-го березня ц. р. о год. 6:30 вечором в Українському Народному Домі, кімната ч. 22, свої річні Загальні Збори, на яких присутні члени і запрошені гості матимуть змогу вислухати докладних звітів Управи Станиці, застановитися над дальшою працею, вибрати нову Управу і делегатів на з'їзд Головної Управи тощо. Теперішню президію Управи Станиці очолюють Роман Данилюк — голова і Володимир Керод — секретар.

СУСТА й Комітет Оборони Мороза у кампанії оборони В. Мороза і о. В. Романюка

Ню Йорк. — Союз Українських Студентських Товариств Америки і „Гюман Райтс Рісерч, Інк." (Комітет Оборони Мороза проголосили спільну акцію в обороні Валентина Мороза і о. Василя Романюка. Дотепер, ведучи оживлену діяльність, Комітет Оборони Мороза спромігся заініціювати 21 резолюцій у 94 Конґресі ЗСА в обороні Валентина Мороза. Спроба усіх злучених резолюцій Мороза в Конґресі завершилася успіхом, їх переведено в одну резолюцію, яка мала бути представлена в Конґресі 18 березня, 1976 року. Резолюцію спонзорують Конґресмен Едвард Кач (Д., Н.Й.) та Конґресвуман Милисент Фенвик (Р., Ню Джерзі).

Резолюція Кача-Фенвика дістане, мабуть, піддержку 100 членів Палати Репрезентантів та згідно з тенденцією Комітету Оборони Мороза буде напрямною для Конґресу в продовжуванні праці в обороні Валентина Мороза. Подібна резолюція буде внесена до Сенату.

Роля СУСТА зводиться до передачі студентським громадам відомостей від Комітету Оборони Мороза про згадану резолюцію Кача-Фенвик. Маючи належне підложжя, студентські громади могтимуть вислати відповідні листи до конґресменів в їхніх округах, підтримуючи резолюцію Мороза.

Заплянованo об'єднану акцію в обороні о. Василя Романюка, яка включала б студентів з опрацьованою ними програмою. Беручи до уваги координовану акцію Комітету Оборони Мороза з провідниками американського релігійного життя для піддержки о. Романюка, СУСТА видаватиме такі напрямні для студентських громад при університетах: Писання листів до редакторів студентських газет, Збірка підписів духовних опікунів університетів, визначних теологів та інших членів факультетів, як теж визначних громадських та міжнародних провідників; Публікація листів, апелюючи про піддержку від шкільної преси. Встановлення одно — або дводенних студентських інформативних осередків, які влаштовуватимуть виставки споріднених текстів на релігійні і політичні теми переслідувань в Совєтському Союзі; Розповсюдження релігійної та політичної літератур"; Спонзорування панелів і виступів на теми релігійних переслідувань в Україні з узгляднениям справи о. Романюка; Нав'язування зв'язків з визначними особистостями, вимагаючи їхньої піддержки в користь о. Романюка в міжнародній акції.

Беручи до уваги важливість справи і жалюгідні умови, серед яких знаходяться політичні в'язні в СССР, СУСТА, базуючися на гуманітарних принципах, заявила свою згоду та співпрацю з усіма комітетами оборони і організаціями, які потребуватимуть допомоги.

Дальші інформації дає:

Human Rights Research, Inc. Moroz Defence Committee — Washington, D. C., 4842 — 16 Street, N. W., Washington, D. C., 20011, 202-726-6532.

SUSTA
P. O. Box 351, Cooper Station
New York, N. Y. 10003
212-777-1991.

В Лондоні 1.000 поліцистів охороняють підземку

Лондон, Англія. — Англійська поліція, відома Скотлянд Ярд, побоюючись дальших терористичних замахів так званої Ірляндської Республіканської Армії, призначив додаткових 1.000 поліцистів для охорони лондонських підземок. Причиною такої обережности був вибух двох великої сили бомб в підземках, які перевозять денно понад 2 міль. пасажирів. Від четверга, 18-го березня майже в кожному поїзді знаходяться по цивільному одагнені поліцисти, а біля кожного входу, патролюють уніформовані їхні друзі, які стежать за підозрілими типами. Поліційні чинники і пасажири побоюються, що нова тактика ІРА може закінчитись масовим вбивством і тому пороблено всі заходи, щоб до такої катастрофи не допустити. „Гітлерівські бомбовики не змогли змінити способу життя лондонців, — заявив керівник лондонської транспортації Кеннет Робінсон, — тим більше не зможе добитися цього горстка членів ІРА". Щоб не спричиняти паніки серед населення, поліція подає час до часу заспокійливі вістки, а крім того на кожній станції розвішені інформаційні плякати, які дають вказівки, як треба поводитись у випадках атаки. Покищо поліція переловила кількох терористів, з яких один стріляв до поліцистів, а потім останньою кулею намагався відібрати собі життя.

Скрипаль Адріян Бриттан виступить із самостійним концертом в Чікаґо

Чікаґо, Ілл. — Відомий наш скрипаль-соліст Адріян Бриттан виступить в неділю, 21-го березня ц. р. о год. 4-ій по полудні в залі Жіночого Клюбу в Оак Парк, Ілл. при 178 Форест вулиці з самостійним концертом, при акомпаніяменті Т. Гринькова. Концерт влаштовує хор „Прометей" при парафії св. Володимира і Ольги.

Адріян Британ, як відомо, студіював в Мангеттен Скул оф Мюзік і Фордгамському університеті, три рази виступав з байонською симфонічною оркестрою, був учителем в музичній школі в Мемфіс, диригентом хору ім. Шептицького в Ню Йорку і диригентом симфонічної оркестри в Піттсбургу, виграв декілька нагород та бере активну участь в усіх українських імпрезах. Активність Адріяна Британа треба тільки привітати і побажати йому дальших успіхів в його актистичній і фаховій праці.

Скрипаль Адріян Бриттан

„ІВАН ДЕНИСОВИЧ" У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТЕЛЕВІЗІЇ

Париж (Т. Дж.) — Не зважаючи на протести совєтської амбасади проти висвітлення таємно накрученого фільму про малий концтабір недалеко Риги, французька телевізія показала 9 березня фільм „Один день в житті І. Денисовича" за одноіменною повістю О. Солженіцина. Понад мільйон глядачів познайомились з картиною побуту багатьох мільйонів в'язнів совєтського „раю".

Після фільму, можна було ставити телефонічні запити О. Солженіцинові, який появився перед екраном. Питань було — багато й журналісти вибирали, можна сказати, питання випадкові, а проте назагал спрямовані політично. Щоб інтерв'ю не було зовсім політичне, найперше поставлено питання: що письменник думає про фільм.

О. Солженіцин дуже правильно відповів, що можна дивуватися двом моментам: 1. наскільки західні постановщики й актори добре віддали дійсність концтабору; 2. наскільки ні вони, ні екран взагалі не може віддати страждань в'язня у холоді й під знущаннями наглядачів. А все ж фільм дає уявлення про дійсність одного із тисяч днів, що їх проводять мільйони Іванів Денисовичів.

Дальші питання б-у-л-и тим більше особистого порядку: як його самого судили, чи мав він адвоката, наскільки важко було в концтаборі?

Спокійно, своїм типово дібраним і барвистим стилем, О. Солженіцин відповів, що його взагалі не судили — все вирішила „тройка" на закритому засіданні, а він лише підписав „присуд". З його ув'язнення важкими були лише три роки, з чого найважчим перший, коли він перебував дійсно в умовах Івана Денисовича. Потім працював на кращій праці й умовини побуту були легші. У всіх умовинах, людина шукає самоствердження, як оборону проти її морального знищення, тому часом кидається на працю, як на моральний рятунок.

Це й була найкраща відповідь на питання, поставлене потім: як же примус і концтабори не перешкодили СССР мати певні осяги в технології? — Людина мусить працювати з внутрішньої потреби. А концтабори дають безплатну працю найкращих умів... Таким чином, примус не перешкоджає у розвитку совєтської промисловости, або бодай — не завжди.

Годі тут переповідати всі питання, їх було забагато. З відповідей можна б скласти опис деякої частини минулого й сучасного письменника.

Випустили його тому, що він став відомим і весь світ турбувався його долею. Це ж саме не дозволяє арештувати А. Сахарова... А відомим він став після публікації „Одного дня в житті Івана Денисовича". Тут влада помилилася: вважала, що це буде ще одна повість про давні часи сталінського терору. Але повість викликала реакцію тисяч людей, які дали йому свідчення, з яких, і на підставі яких, постав „Архіпелаг Гулаг"... Тепер — дістає погрози — листовні й телефоном, але цим не переймається, бож з думкою про смерть зжився ще в таборах, а врешті доля його залежить не від листів, а від рішення Москви. Яке це буде рішення — важко сказати. Випускаючи його, вона помилилась, думаючи, що його згодом забудуть, як ось забули Тарзіса...

Відповідаючи на дальші питання, О. Солженіцин уточнив, що ніколи не належав до компартії, але був під враженням творів Маркса. Вже фронт і спосіб ведення війни показали йому, що марксизм — дурниця. Але остаточно очі відкрив йому побут у концтаборах. Тому він розуміє Л. Плюща, коли той говорить про неомарксизм, якого не уточнює. Тільки Л. Плющ робить помилку, складаючи декларації про свої погляди, не придивившись до дійсности, якої не міг бачити дома, не вивчивши історії своєї країни й інших доктрин. А це він обіцяв, коли прибув на Захід — заявив Солженіцин.

Дальші питання пішли почисто політичній лінії, зокрема ж про його акцію і її відношення до постави детанту, його бажання викликати „знову" холодну війну. Тут О. Солженіцин вияснив свої погляди на політику

(Закінчення на стор. 3-ій)

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ В-ВА „ЧЕРВОНА КАЛИНА"

В суботу, 20 ц.м. відбудуться у будинку Українського Народного Дому у Ню Йорку, Загальні Збори Видавничої Кооперативи „Червона Калина". Початок о год. 11 перед пол. Головою дирекції є д-р Володимир Ґалан.

ЦІЄЇ НЕДІЛІ ПОВТОРЯТЬ „ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ" В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Студія Мистецького Слова Лідії Крушельницької поставить знову в неділю, 21-го березня ц.р. о год. 4-й по полудні у Фешен Інституті, 227 Вест 27-ма вулиця, народну драму М. Старицького „Ой не ходи Грицю". Головні ролі у п'єсі виконують: Андрій Добрянський, Наталка Чума, Аскольд Лозинський, Христя Дармограй, Оля Шевчук, Ростислав Декайло, Оксана Гаврилюк, Орест Кебало, Оля Шкафаровська і Надя Диба. В масових сценах виступають також вокально-танцювальна група, співаки, музиканти тощо. Виставу спонзорує Т-во „Самопоміч".

СВЯТО У ЧЕСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ІРВІНҐТОНІ

В неділю, 21-го березня 1976 року в Українській Православній Церкві Святого Вознесення 650-652 Ірвінґтон Евеню, Мейплевуд Н. Дж. о год. 3:30 дня буде відправлена Панахида по Св.П. великому синові, борцові і поетові Тарасові Гр. Шевченкові. Після Панахиди в Церковній залі (коло 4-ої год. дня), відбудеться Свято присвячене Його пам'яті. В програмі: доповідь і мистецька частина.

(К.С.)

КЛІВЛЕНД В ПОШАНІ Т. ШЕВЧЕНКОВІ

Клівленд, Огайо. — Заходами Злучених Організацій — Відділу УККА тут в неділю, 21-го березня ц.р. о год. 4-й по полудні в Норманді Гайскул при 2500 Вест Плезант Велі в Пармі, Огайо, відбудеться Святочний Концерт на пошану Тараса Шевченка. Участь беруть: учні школи св. Йосафата, школи українознавства при катедрі св. Володимира, Рідної Школи, школи юних бандуристів Гр. Китастого, організації молоді — Пласт, СУМА, ОДУМ та Студентське Товариство ім. А. Коцка.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc., 30 Montgomery St., Jersey City, N.J 07303.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Передплата: на рік — $30.00, на пів року — $16.00, на 3 місяці — $9.00. Для членів УНСоюзу 65 ¢ міс. За кожну зміну адреси — 25 ¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".
Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли, незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. За зміст оголошень Редакція не відповідає
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Відвідини Леоніда Плюща

Леонід Плющ, учений математик-кібернетик, був запроторений окупантським большевицьким режимом до божевільні в першу чергу тому, що він був — свободолюбною українською людиною. І в обороні української людини була змобілізована вся велика українська вільна громада у діяспорі, яка безпосередньо своїм криком обурення і посередньо своїми вже чималими впливами в різних американських та міжнародних організаціях побивалися за звільнення Леоніда Плюща та за дозвіл на його виїзд, при чому різні українські кола заявляли готовість запевнити Плющеві і його родині пристойний прожиток. Трудно сказати, хто і що безпосередньо вплинуло на те, що кремлівські можновладці вирішили звільнити Плюща і дозволити йому і його родині виїхати на Захід, — мабуть, склалася на це сума заходів, що йшли з різних сторін, змобілізованих передусім українцями, але чи не найбільша заслуга у цьому його дружини, дійсно геройської жінки, яка „небо і землю" зрушувала о обороні її переслідуваного чоловіка.

Леонід Плющ приїздить з відвідинами до З'єднаних Стейтів Америки, після чого має замір поїхати до Канади. В одній і другій країні наші українські громади вітають його, як українську людину. Народжений і вихований за комуністичного режиму, він стояв від свого ще дошкільного віку під тиском пропаґанди, яка послідовно й систематично фальшувала й фальшує історію України. Високоосвічена людина — він знає українську захалявну літературу і той рух спротиву, якого сам був активним учасником. Але не знаємо, чи він мав змогу познайомитися з історією новітньої української політичної думки, яка, виводячи свій родовід від „Заповіту", „Кавказу" й „Великого Льоху" Шевченка, формувалася на переломі минулого і цього сторіч, коли появилися майже одночасно Україна ірредента" Юліяна Бачинського і „Самостійна Україна" Миколи Міхновського і коли, — теж майже одночасно, — в Західній та Наддніпрянській Україні постали перші політичні партії. Цей процес новітньої української політичної думки завершився проголошенням 4-го Універсалу Української Центральної Ради 22 січня 1918 року та веденням визвольної війни-революції, що — на лихо — закінчилася виграю збройної совєтської аґресії і окупацією України Москвою, яка триває по нинішній день.

Леонід Плющ народився аж після тих світлих і похмурних подій, проте він таки викристалізував в собі світогляд українського державника, бо прийшов до правильного висновку, що повна свобода людини, нескована свобода культурної праці та користування природними багатствами рідної землі можливі тільки у власній самостійній державі.

Ми, розсіяні по світі українці, маємо власні проблеми, що їх Леонід Плющ не міг ще пізнати. На першому місці цих проблем стоїть потреба збереження нашої української особовости всупереч загрозі природної асиміляції до чужомовного оточення в країнах поселення. Але Леонід Плющ, людина тверда, туга, — бо інакше він не міг би був пережити знущань, що їх проводили на ньому, — напевне висловить подив для метушливости й всебічної діяльности української вільної громади в ЗСА, яка створила цілу мережу установ і організацій із провідною верхівкою у постаті Українського Конґресового Комітету Америки, який у свою чергу, разом з іншими крайовими централями, заступлений у Секретаріяті Світового Конґресу Вільних Українців.

115 років минуло від смерти Тараса Шевченка і 58 років минуло від акту проголошення української державної самостійности, проте, без уваги на той довгий час, українські вільні люди, де тільки живе їхній гурт у світі, рік-річно відзначають ті події: це наявний доказ вірности українців ідеї самостійности України, дармащо й наша вільна громада у світі грішить різними гріхами і є далеко недосконала.

Ми віримо, що провалиться совєтська тюрма народів, що діє під вивіскою Маркса-Леніна, бо мусить провалитися, і що український нарід на своїй рідній землі, будуватиме новий лад у воскреслій Україні на базі того „праведного закону Вашінґтона", що його прагнув Шевченко. Ми віримо, що український нарід повстане й остаточно отрясеться з русифікаторського намулу та відзискає приспане почуття національної гідности й гордости, без чого не може мати успіху новий зрив.

Ми вітаємо Леоніда Плюща і його родину, як українських людей, що терпіли за своє українство і заступалися за право українських людей на свободу. Не знаємо теж, яку країну вони виберуть на постійне своє замешкання. Але вже у Франції й Швайцарії пізнали, що таке благословення свободи у демократичній системі. Завдяки цій демократичній системі з її повною свободою ми творимо тут в Америці такі цінноці культури, що їх не можна творити під комуно-московським режимом. Ми плекаємо тут вільну українську самостійницьку думку. І ми зберігаємо духовий зв'язок з Україною та її народом. Ми старалемося, як можемо, допомагати відважним нашим українським людям, які протиставляться ворожому режимові, та подивляємо відвагу таких людей, до яких належить Леонід Плющ.

Гуцульський Відділ УНС у Філядельфії

Філядельфія. — Звітуючи про працю Філядельфійської Округи, голова Петро Тарнавський з признанням висловився про це, що в 1975 року зорганізовано новий Відділ УНСоюзу імені сотника Гриця Голинського при Українському Світовому Об'єднанню Гуцулів, до якого на початок приєднано 40 нових членів. Комітету він висловив подяку за це присутньому на нарадах голові нового Відділу Михайлові Гаврилюкові, якого і представив зібраним.

Також головний організатор УНС Степан Гавриш вітав перший раз на Союзових нарадах голову Михайла Гаврилюка, а при тому повідомив, що голова вже цього року придбав 10 но-

Я. Гайвас

ПОЛІТИКА, ЧИ ПОМИЛКИ

Чехо-Словаччина

Хоч у Чехо - Словаччині є невеличкі групи різних віровизнань, одначе Католицька Церква, яка охоплює біля 75 відсотків населення виразно домінує над ними. Тому й говорити про релігійне життя в Чехо-Словаччині, це значить в першу чергу займатися католицизмом. Так само українська Греко - Католицька Церква була домінуючою серед українського населення східньої Словаччини (Пряшівщина). Знищувальні методи чеських і словацьких комуністів при видатній допомозі і очевидному керівництві російських большевиків нанесли цій Церкві величезної шкоди. „Празька весна" була закоротка, щоб внести вагомі й тривалі зміни.

Чехо - Словацька церковна гієрархія виявила себе практичною і прагматичною відразу після лютневого перевороту 1948 р. Передбачуючи тоталітарне захоплення влади комуністами, вона заздалегідь подбала про заходи, які зміцнили б церкву і вірних в нових складніших умовах (ст. 277). „З другого боку комуністична партія Чехо - Словаччини поступала згідно з припущенням, що Римсько - Католицька Церква може бути перетвореною на „національну Церкву" — відлучену від Ватикану — без повернення католицького населення проти режиму" (ст. 277). Як знаємо, цього комуністам не вдалося осягнути, хоч зуміли вони ослабити Церкву зі середини, використовуючи різні засоби, а в першу чергу те, що інші Церкви пішли на уступки супроти режиму (ст. 278). Комуністам вдалося збити докупи групу священиків - коляборантів, при допомозі яких вони хотіли таки добитися відірвання від Риму. Члени компартії виявили себе в той час великими подвижниками святих Кирила і Методія, які в їхніх замислах мали б бути символами „слов'янського християнства". Та і це не вдалося.

Після „празької весни" Римсько - Католицька Церква „потерпіла найбільше, інші релігійні групи теж мали свою долю клопотів... Статус Греко - Католицької Церкви безнадійний... Численні артикули, опубліковані в Чехо - Словаччині, висловили застереження проти відродження Уніятської Церкви... Жиди в Чехо-Словаччині самозрозуміло зазнали обмежень в часі після Дубчека..." (ст. 287). Не зважаючи на це „... релігія ще й далі дає відповідь різним формам відчуження, включаючи відчуження від системи.. важливо занотувати, що високий рівень навчання зовсім не мусить виключати релігійности; в дійсності, в Чехо - Словаччині більше високоосвічених людей ходить до церкви, як в будь - якій іншій країні..." (ст. 289).

Мадярщина

Завдяки долі, чи радше недолі, історія й умовини побуту церкви і релігійних установ під комуністичною владою в Мадярщині краще відомі в світі, як це має місце з мадярськими сусідами. Режим сталініста Ракочого, який показав себе не абияким катом мадярського народу ще в часі короткотривалого комуністичного переводу на Мадярщині в 1919 р., показав себе і на релігійному відтинку.

Після відсунення від влади всіх демократичних угрупувань, а особливо Партії Дрібних Хліборобів, мадярські комуністи відразу взялися до ослаблення й валення церков. З протестантською Церквою пішло їм легше, зате з католицькою вони не впоралися навіть після засуду Голови Церкви кардинала Міндсенті на довголітню тюрму. Революція 1956 року на короткий час перервала ті заходи, а після її придушення комуністичний уряд під пильним наглядом московських дорадників і наглядачів почав наново переводити свою антирелігійну політику. Хоч назовні новий комуністичний „вождь" Янош Кадар деклярував псевдолібералізм згідно з відомим його маневром „хто не проти нас, той з нами", намагаючись тим способом протиставитися видвиганню „мадярської проблеми" на міжнародному форумі, а в першу чергу на терені Об'єднаних Націй, то в дійсності він тільки шукав найвигідніших доріг для осягнення своїх цілей у тотальній боротьбі з релігією. Найкращим доказом та ілюстрацією цього став своєрідний договір між Ватиканом і червоним Будапештом. Цей договір навіть формально позбавлений характеру договору, бо списаний і підписаний обидвома сторонами акт носить характер „акту", а не договору, а протокол, додатково підписаний, до сьогодні не опублікований (ст. 296-297). Переговори і „акт" підписав відомий пізніше з подібних подвигів на інших теренах архиєпископ Агостіно Касаролі в серпні 1964. Була це без сумніву одна з ланок „хрущовської" політики, архітект якої рівно місяць пізніше був прогнаний своїми товаришами. Після років протицерковних погромів Микита Хрущов під кінець свого владування почав дивні маневри: злагіднив боротьбу проти литовських католиків, дозволив на виїзд делеґації Російської Православної Церкви на Ватиканський Собор у характері гостей, свого зятя Аджубея послав на авдієнцію до Папи Івана XXIII, накінець звільнив з каторги і дозволив виїхати за кордон нашому Блаженнішому Иосифові.

Наслідки цих переговорів (Закінчення на стор. 4-ій)

О. Го.

ВИЇЗДИ З ІМПРЕЗАМИ „ЗА КОРДОН"

Пам'ятаємо ще дуже добре, що ще не так давно, перед 1939 р., кожна подорож за кордон являлася великою подією. В нашій літературі маємо неодин такий опис виїзду: виїзду на заробітки, виїзду в незнане, бо на приємностеві виїзди ми були забідні.

Остання світова війна, як ніяка раніше, розкинула українців по цілому світі. сьогодні можемо сміло сказати, що немає країни в світі, де не побували б, чи не перебувають українці.

Молоде покоління поза Україною, в різних країнах з різною культурою, набуває освіту, закладає родини. Проте, українці в діяспорі, як про це пише українська преса, не є забутими групами, бо при сьогоднішній техніці повітряної комунікації, українці відвідують одні одних при різних нагодах, перевіряють свої культурні, релігійні та політичні надбання, а наша молодь силою обставин мусить послуговуватися у зустрічах зі собою українською мовою, бо на все англійською мовою можуть розмовитись (Німеччина, Арґентина).

Наша молодь побувала на Евхаристійному Конґресі в Мелборні, на відкритті пам'ятника Т. Шевченкові в Арґентині чи прямо на відвідинах рідних чи знайомих у різних країнах.

Зрозуміла річ, найбільш пекучою, а заразом важливою проблемою для українців в діяспорі є проблема молоді.

Неукраїнський світ, що нас оточує, залишає свою печатку, часом неґативну, але з приємністю приходиться сказати, що здорове ядро громади й молоді протидіє неґативним впливам і старається продовжувати світлі традиції української громадської праці поза Україною.

Сьогодні вже не є сенсацією, коли мистецькі групи з різних континентів чи стейтів себе взаємно відвідують. Для нашої молоді „повітове місто" — це світові осередки українського поселення. Такі взаємні відвідування, це не тільки чуттєві вітання братів по крові, це найчастіше критична аналіза досягнень, це порівняння з власними вислідами, це здоровий змаг. Наші мистецькі групи в діяспорі є не тільки „суботньо - недільною поживою", відпочинком для наших іміґрантів, це наша візитна карта для неукраїнського довкільного світу.

Читаючи пресові звідомлення про візиту тої чи іншої позамісцевої (часом і закордонної) групи, відчувається гордість з їхнього досягнення; коли йдеться про молодих виконавців — це вдоволення, що гряде нова многонадійна зміна на місце батьків. Українська громада уважно стежить за працею нашої молоді, кожний вияв її активности приймається з вдоволенцям, бо це є запорукою, що життя та активність в громаді матиме все поповнення.

Ми радіємо успіхами наших науковців, професіоналістів, які хоч працюють в неукраїнському оточенні, в більшості вийшли з рядів молодечих організацій, з рядів організованої молоді. Ґурт має велике значення і вплив на молодих людей. Хоч не раз і покидають його, змушені побутовими обставинами, фаховими зайняттями, все в майбутньому будуть тяжіти до української громади, з якої вони вийшли.

Життя і праця в гурті вчить бути товариським, взаємно собі допомагати в поборюванні перешкод, а то й постояти один за одного. Життя і праця в українському гурті в країнах нашого розселення цементує почуття власної національної ідентичности. Найбільш популярними кузнями молодих характерів є наші молодечі організації. Крім Пласту, СУМ-у ОДУМ-у, деякі наші осередки стараються зацікавити молодь і іншими виявами молодечої активности.

В Чікаґо, при парафії св. Володимира й Ольги, вже від 5 років існує Театральна Студія Молоді. Важка, послідовна праця принесла заслужені похвали за виставу - інсценізацію „За сестрою", з якою Театральна Студія відвідала деякі позачікаґські осередки. 50 юних виконавців викликували подив у глядачів за свою гру й мистецьке виконання.

Театральна Студія не закінчила своєї активности виставою „За сестрою". Після інсценізації з часів татарських набігів та відважних оборонців козаків, Театральна Студія ставить нову п'єсу - фантазію з найновіших часів „Непереможний клич". Виступи в Чікаґо, Детройті, Клівленді, Філядельфії, Нюарку й Торонто принесли заслужені вислови одушевлення глядачів та позитивні відгуки в пресі.

Перед глядачами просуваються образи війни, бомби, знищення, страждання населення від нового червоного большевицького окупанта. В п'єсі - фантазії дуже цікаво представлені всі типи найновішої доби: населення, окупант, народні месники. Акція цікава, проходить в Чорногорі, переплітана співами та танцями, закінчується містичним голосом „Чорногори", який закликає до єдности та згоди. Наші артисти - аматори, як в поодиноких головніших ролях, так і гуртових, виказують дуже добру гру і свободу дії.

Треба привітати ініціятиву української громади Піттсбурґу, яка в рямцях своїх святкувань 200-річчя незалежности Америки та 100-річчя поселення українців в ЗСА, запросила до себе Театральну Студію Молоді з Чікаґо з виставою „Непереможний клич". Вистава відбудеться в неділю (Закінчення на стор. 4-ій)

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ЛИСТ ДО КОЛЕҐИ МАЛЯРА

В суботу, 6-го березня 1976 в „Свободі" появився лист Любослава Гуцалюка „Лист — не так до редакції, як до колеґ малярів, скульпторів і графіків, теж до організаторів виставок". Прочитавши цей лист, в якому автор порушив справу каталогу виставки в музеї Пенсильвенійського університету, в якій я була одним з членів жюрі, я не відчула гніву за несправедливі натяки на „самопохвалу", а тільки глибокий смуток. Смуток тому, що я вже довгі роки знаю п. Гуцалюка та вважаю його своїм приятелем і моглаб сподіватися, що він звернеться до мене безпосередньо в цій справі. Смуток тому, що наш взаємний друг таки поінформував п. Гуцалюка, що ні я, ні Яків Гніздовський (також член жюрі) не мали жодного відношення до каталогу, а також тому, що п. Гуцалюка не переконав у цьому сам каталог, в якому на окремій сторінці (і це одинока та дуже видна інформація на цій сторінці) подано авторство каталогу.

Однак тому, що п. Гуцалюк, з незрозумілих для мене причин, рішив публічно виявити свої застереження до каталогу (при цьому сугеруючи, хоча тільки посередньо, мою причетність до нього), я мушу також публічно заявити, що я не була поінформована наперед про форму каталогу та вперше побачила його на відкритті виставки (про це п. Гуцалюк також знає з приватних джерел). До речі п. Гніздовський побачив каталог ще пізніше, після повороту з Японії.

Коли я довідалася, що п. Гуцалюк відмовився відкликати свого листа з несправедливими закидами, я рішила дістати точні інформації в питаннях каталогів від „чужинця" (п. Гуцалюк висловив турботу про реакцію „чужинців" на каталог), директора музею Ратґерського Университету, п. Денниса Кейта. П. Кейт оглянув каталог та не розуміючи мойого занепокоєння, зробив комектар про його гарне оформлення. Коли я запитала п. Кейта про форму, в якій були подані інформації про учасників виставки, він сказав, що у випадках таких великих виставок (50 учасників) інформації подається якраз в такій формі, в якій вони були подані в даному каталозі. Багато з нас погоджується з п. Гуцалюком, що біографії про членів жюрі були надто довгі, однак на моє питання в цій справі „чужинець" п. Кейт тільки відповів: „можливо".

З цим „чужинцем" я також обговорила ще й інші справи, включно з організуванням українського музею, тому надіюся що він виніс враження, що в нас є багато важливіших справ ніж та, про яку згадано вище.

Аркадія Оленська-Петришин

З НАШИХ БУДНІВ

„Розтяганка"

Легше стало на душі і на серденьку, — як співається в пісні, коли наші визначні музикознавці, диригент „Думки", Семен Комірний, і маестро Теодор Терен, вияснили документно на сторінках „Свободи", що боянбаян, акордеон чи там розтяганка, не є винаходом старшого брата і вживання такого інструменту не слід підтягати під параграф національної зради. А то, після „Листа до Редакції" експерта всіх наук, колеґи Степана Женецького, дехто вже мав тяжкі сумніви в цьому питанні і добачав у вищезгаданому баяні мариво русифікації.

Просто дивуєшся, як могла комусь прошибнути ґьрез голову думка, що таку софістиковану граймашину придумав... темний москалисько?.. Мій незабутній сусід і земляк, письменник Іван Шкварко, зажартував собі, пригадую, одного разу, що москалі зробили в ділянці „тьохніки" тільки один винахід: як лузати гарбузове насіння, або так. звані „семушки". Всю іншу машинерію вигадали німаки або інші хранцузи, — казав покійний автор „Проклинаю". Інша справа, що вже в наші ґаси той самий „темний москалисько" перший запустив „спутніка" в орбіту Землі, ну, але ми добре знаємо, що і в цьому випадку не обійшлося без німецької голови.

Якщо мені, нефахівцеві, вільно забрати слово в цій матерії, то я мав би застереження проти винайденого маестром Т. Тереном нововтвору „розтяганка", що ним шановний маестро бажає замінити слово „баян". Правда, є в народній мові таке слівце, але його вживалося в іншому сенсі ґи контексті. Так, для прикладу, коли восени 1939-го року прийшли до нас совєти, то в селі була велика розтяганка: бідняки і форналі розтягали панський двір. Кожний тягнув, що міг, і що під руки попало, а Панькові Запотічному, який жив аж під лісом і запізно припер на хапатню, залишилося тільки розбите піяніно. То він поставив його в курнику, бо в хаті було затісно, і на ньому потім кури ґніздилися, а сусіди шуткували, що в Панька виводяться музикальні кури.

Щоб там експерти - музикологи не писали, а моєму серцю таки найближча буде — не розтяганка, і не баян, і не акордеон, а наша, старокрайова гармонія! Я знаю, що є тут, серед нас, патріоти і патріотки, які бунтуються і проти гармонії, мовляв, — це московська „гармошка"! Ну, гаразд. А чи тому, що москалі називають картоплю — „картошкою", ми маємо відрікатися нашої улюбленої, галицько - української бульбоґки?.. Чи тому, що москалі називають бабу — „бабушкою", ми маємо проганяти з хати нашу дорогу бабу ґи бабуню?..

Ікер

Валентина Юрґенко

ДВІ МАТЕРІ

(Оповідання)

VI

Минали довгі місяці, а для Софії вони здавалися роками. Одержала була вістку, що Андрійко живий-здоровий, закінчує інженерні студії і вже знає, що його рідна мати жива. Тільки вістка ця його не врадувала, а спантеличила, приголомшила. Де ж пак, — рідна мати, наче з'ява з того світу. Не міг хлопчина в це зразу й повірити. Але віра й надія наповнювали Софію щастям і вона чекала щодня на листоношу, ніби на якого рятівника.

Вже так давно вислала Андрійкові свою фотокартку з написом, а у відповідь — глуха мовчанка. Аж нарешті сьогодні прийшов довгожданий лист від Петрової тітки, а в ньому вирізка з листа її сестри, з Америки. Там стояли скупі слова, що [illegible] Софіїну душу: „Андрій одержав фотокартку, писати покищо не збирається і, холодним тоном, просив до нього більше не телефонувати...

Коли прочитала ці немилосердні рядки, рясні сльози залили Софіїне лице і, здавалося, що випливали вони з глибин її зболілого серця. Чому судилося їй нести такий важкий хрест? Невже не досить того, що вона пережила? Чи й до кінця мусить жити із страшним болем у душі, в свідомості, що привела на світ людину з кам'яним серцем? Кілька днів ходила Софія наче в тумані. Страшно було подумати, що в рідного сина немає найменшої іскринки спорідfestнення чи зацікавлення долею жінки, яка дала йому життя і зберегла великими зусиллями в жахливих умовах. Хоч би привіт чи яке синівське слово передав... Навіть цього не дочекалася. А вона ж його образ, мов святиню пронесла крізь роки розлуки, все старалася не розгубити, не розплескати материнських почуттів. Переживши один раз гіркоту втрати, Софії у стократ тяжче було пережити її вдруге і вона підсвідомо шукала якогось виправдання для Андрія. Мачуха! Ось хто, мабуть, став на дорозі між ним і рідною матір'ю! Певно, боїться, що мати проситиме в сина допомоги. Треба написати до нього. Може материнський лист і слова любови й туги знайдуть відгук у синовому серці? Це ж незабаром і день народження Андрійка — треба обов'язково його привітати! На свого короткого листа-вітання синові, з висловами гарячої материнської любови, Софія також відповіді не дістала. Минав рік, важкий, безрадісний і глухий до її сліз. Власне, сліз у неї вже не було, очі стали сухими, серце наче зачерствіло, вкрилося іржею від образи, а думки все таки не давали спокою — десь глибоко жевріла іскра надії, що озветься в сина, як не любов, то людське сумління і каяття, хоч може й пізнє.

Ця думка все частіше верталася до Софії, бо хвороби останнім часом підкошували її немилосердно. Вже давно вона на пенсії, залишила й драматичний гурток, обмежила усі свої обов'язки, але з'явилися прикрі ознаки серцевого недомагання, страшні головні болі, а від головокруження Софія аж заточувалася, ідучи вулицею. Лікар, оглянувши її, відразу спрямував до лікарні, бо стан був загрозливий. Сказав, що в неї хворе серце, високе тиснення крови і треба негайних заходів. З лікарні повідомили Софіїних близьких знайомих про її стан, але відвідини заборонили.

Скільки днів провела Софія в лікарні — не пам'ятала. День був, як ніч, а ніч, як день. Все марила Андрійком, снилися їй жорстокі сибірські зими, бачила себе з дитятком на руках, а поруч якусь чужу жінку, що хотіла забрати в неї дитину. Вона скрикувала і потім западалася в сонну непам'ять.

Коли стало Софії трохи краще, відвідала її приятелька Орися, близька сусідка. Сказала, що принесла довгожданого листа, який, напевно, поверне Софію на шлях швидкого одужання, бо такий він радісний. Вона, Орися, сама прочитала його, щоб бува не завдати хворій якої прикрости. Є й фотокартка від Андрійка — ось які гарні молодята!

Боже, що сталося із Софією! Де в неї й сила та взялася — піднятися з подушок, всупереч забороні! Вона жадібно тремтячими руками вхопила і лист і фотокартку. Андрійко, її любий, дорогий Андрійко посміхався до неї з фотокартки, а молода, її невістка, яка чарівна у шлюбному вельоні! Вона у шлюбному вельоні! Вокама, як живих, а потім узялася читати листа. Літери підскакували й розпливалися їй в очах, хоч короткий лист написано великим, округлим письмом. „Дорога мамо! — читала Софія. — Пишу до Вас, я, Ваша невістка Оксана, бо Андрійко не міг цього зробити з деяких причин. Дякуємо за Вашого листа і фотокартку — Андрійко дуже подібний до Вас! Ми часто думаємо про Вас і хотіли б побачитися. Якщо Ви можете до нас приїхати — будемо дуже раді. Вітаю і цілую Вас від себе і Андрійка. Оксана".

Радісне хвилювання так оживило Софію, вона зажеврілася рум'янцями, дивилася то на фотокартку, то на листа і, нарешті, знесилено впала на подушки. Медсестра, вирядивши Орисю, заходилася коло хворої, незадоволена порушенням її режиму.

— Поїхати до них, побачитися з Андрійком, з милою Оксаною, — о, Господи, коли б тільки одужати! — мріяла Софія, знаючи, що для неї, з її минулим, це — як мариво у пустелі. Але нестримна радість наче гойдала її, то підносила високо в повітря, то спускала карколомно вниз, від чого серце так болісно, нестерпно стискалось у грудях.

(Продовження буде)

ПРЕДСТАВНИЦІ СОЮЗУ...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

ли голосів чоловіків. Але ім'я Плюща допомогло здобути прихильниць серед журналісток настроєних дуже ворожо до совєтського режиму в тому теж соціялісток, які теж причинилися до того, що референтка зв'язків СУА Каміля Смородська змогла відчитати заяву в обороні в'язнів в якій цитувала слова Татяни Житнікової та Леоніда Плюща.

Трибунал у Брюсселі розпочався 4 березня. Мала його відкрити Сімон Бувуар, але прислала вона тільки привітання. Те, що вона не явилася, було різно коментоване. Провід Трибуналу перебирали разураз різні групи, при тому вони не представлялися, так, що можна було тільки догадуватися, хто саме веде нарадами.

Проблематика Трибуналу широка: перший день присвячено медичним злочинам, в тому справі абортів, примусового материнства а теж примусовій стерилізації, надуживання психіятричних засобів тощо. Далі темою була домашня праця жінки, яка обмежуючи поле життя жінки до щоденних занять, доводить до психічних заламань. Жінки домагалися винагороди за домашню працю, сбезпечень тощо. Далі темами були: насильство, биття жінок, вбивства, сексуальні злочини, але теж непризнавання повних прав а то й карання лесбіянок, справа проституції.

Вкінці у програмі прийшов день, де порушено справу політичних в'язнів.

Трибунал застерігся проти всякої політики. В'язні мали бути розглянені виключно, як переслідувані жінки, при тому розтягнено це поняття на всіх жінок, які покарані у зв'язку з тим, що вони якраз жінки. Не дивлячись на такі застереження на Трибуналі виступали чілійки, іранки, гіндуски, муринки з Африки та Америки, індіянка з Америки, ірляндки та інші. Добилася теж голосу Каміля Смородська, яка відчитала заяву від імені тих, яким не дають голосу. Як сказано вище, у заяві вона цитувала слова з розповіді Татяни Житнікової та Леоніда Плюща. Заяву помножено на циклостилі роздавали присутнім в англійській мові. Після виступу на Трибуні журналістки з різних країн приступали до Камілі Смородської по додаткові інформації. Місцева телевізія обіцяла передати у наступний понеділок розмову з Камілею Смородською.

Представниці СУА зустрілися і співпрацювали з місцевими українками, які чергувалися в участі у Трибуні. Це була секретарка Союзу Українок Бельгії Евфрозина Бачинська, Наталія Кращук, представниця СФУЖО, Лідія Демчук, а в неділю 7 березня теж пані Коваль з дочкою. У вистибулі Палати Конґресу, де відбувалися наради, у видному місці приготовлено столик з брошурами про політв'язнів (видання СУА) — в англійській мові. Місцеві пані принесли теж летючки у французькій мові, а згодом приготовили летючки англійською і французькою мовами. Серед зацікавлених були жінки різних народів, держав а теж угрупувань, бо хоч головна група, яка вела Трибунал, була лівих напрямів, серед присутніх були жінки найрізніших переконань. І так, наприклад, представниці католицької організації оборони в'язнів перевела розмову (у французькій мові) з панями українками з Бельгії.

Під час нарад зударялися різні угрупування жінок не так, може, у зв'язку з їх політичними поглядами, як через зацікавлення різними справами. Огірчені легковажним способом, в який місцева телевізія представила Трибунал, жінки почали домагатися виключення репортерів мужчин зі залі. Відбулася нарада журналісток з дуже гострою дискусією, вкінці голосування цілого Трибуналу, в результаті чого випросили всіх мужчин із залі.

Останній день нарад, уже при значно меншій кількості присутніх відбувся більш упорядковано. Тоді теж виступили жінки з критикою способу переведення Трибуналу, домагаючися, щоб на майбутнє не тільки вислухувати свідчень про злочини, але теж дискутувати про них та про засоби боротьби з ними. Треба теж присвятити увагу порівні різним справам, а на думку присутніх деякі справи менш важливі займали забагато часу і уваги. Українки внесли до Президії теж свої зауваження, в яких висловили, бажання щоби більше уваги присвячувати таким справам, як оборона політв'язнів, материнство та інші.

Годі вже тепер оцінити наслідки Трибуналу і його вплив на дальшу долю жінок, чи на напрям жіночого руху. Але ж треба ще раз підкреслити, що коли б при таких нагодах не було голосу українок, то могло б постати враження, що все в порядку в нашій Батьківщині і що коли нема представниць комуністичного бльоку, то нема там злочинів проти жінок, нема злочину проти прав людини.

КОНЦЕРТ ПЕРЕМОЖЦІВ ФЕСТИВАЛЮ „200-РІЧЧЯ АМЕРИКИ"

Мейплвуд, Н.Дж. — Відділи Українського Музичного Інституту Ірвінґтону і Пассейку інформують, що в неділю, 21-го березня ц.р. о год. 2-й по полудні в залі при 60 Вудленд евеню в Мейплвуд, Н.Дж., відбудеться концерт переможців фестивалю „200-річчя Америки", що його влаштовує Асоціяція Музичної Едукації стейту Ню Джерзі. В програмі фортепіянові твори американських композиторів у виконанні учасників конкурсу, що здобули перше місце в окремих катеґоріях, від найнижчого до найвищого ступеня заавансування. З українців беруть участь: Таня Бабенко, Оксана Олійник, Віра Шевченко і Микола Шевченко, УМІ Ірвінґтон, кл. Галі Клим; Олег Сохан, УМІ Пассейк, кл. Ольги Чипак.

РІЧНІ ЗБОРИ „ДНІСТРА" 361-го ВІДДІЛУ УНС В Н.Й. ВІДКЛАДЕНО

З огляду на відвідини Леоніда Плюща в Ню Йорку та метрополії заповіджені на 27-го березня Річні Загальні Збори Товариства „Дністер", 361-го Відділу УНСоюзу відкладено. Управа Т-ва „Дністер" вирішила відбути Річні Загальні Збори в суботу, 3-го квітня 1976, о годині 5-ій по полудні в домівці „Дністра" при 119 Евеню А в Ню Йорку.

„ІВАН ДЕНИСОВИЧ"...

(Закінчення зі стор 1-ої)

СССР та Заходу, яка відома читачам „Свободи" з його виступів у ЗСА: він не вірить у детант, бо добрі відносини використовують у Кремлі для розгорнення наступу на вільний світ, коли вільний світ не має ніякого пляну. Захід не хоче думати про прикрі речі, не хоче бачити дійсности в СССР, не хоче допомогти поневоленим, вважаючи, що детант забезпечить дальше спокійне сидіння у вигідному фотелі...

Він не є за холодною війною, але ж СССР її проводить далі, навіть переходить до гарячої, як ось у Анґолі. В Анґолі воює Фідель Кастро, який заявив, що соціялізм здобувається мечем. А Захід не реаґує. І годі тут кликати до мобілізації, чи викладати стратегічні пляни. Біда, — на його думку, — в тому, що Захід втратив свою моральну стійкість. Ця криза почалась три століття тому, коли Захід залишив моральні ідеали, а погнався за добробутом...

Понад годину відповідав О. Солженіцин на поставлені йому питання. Вже під час авдиції йому закинули, що він веде „антикомуністичний концерт". На це він відповів: комунізм топче людей і народи, коли ми проти топтання, то не наша вина, що тим ми проти комунізму. Коли б він не топтав людського життя, ми не були б проти нього. Але й ви — вільний Захід — мусите позбутися байдужности й стати проти антилюдського режиму...

Розуміється, що цей акт обвинувачення проти комунізму й проти поведінки Заходу викликав живу реакцію французької преси. „Л'Юманіте", орган французької компартії, дала малу замітку про „антисовєтський" і — розуміється — шкідливий виступ, наче б повторюючи офіційний протест совєтської амбасади, який уболіває, що державна телевізія дала місце на „проповідь холодної війни"... Не так зареаґували інші часописи.

„Ль'Орор" пригадує, що О. Солженіцин має рацію, коли попереджує перед небезпекою з боку імперіялізму СССР. „Фіґаро" містить статтю Тьєрі Мольньє під вимовним наголовком — „Одна людина проти імперії". Автор погоджується з О. Солженіциним, що західня інтеліґенція не хоче чути правди, а коли чує, то не хоче вірити. А факти ж говорять, що „червоне сонце жовтня сходить вже 60 років над трьома тисячами трупів, що падають кожного дня". Наголошує автор також факт, що Солженіцин жах комуністичної революції бачить у самій доктрині комунізму, виводить його від Леніна, а не від „відхилень" Сталіна.

Іншу позицію займає „Ле Монд", що репрезентує буржуазні кола т.зв. лівих інтелектуалістів. Правдою є, що „Ле Монд" дає найбільше інформацій з-поза залізної заслони. Але О. Солженіцин, на нашу думку, має рацію, коли каже, що всі ці інформації проходять без глибших наслідків, бож його „Архіпелаг" появився як „десь сорокова" книга про концтабори, а всі попередні не знайшли жодного відгуку.

Але не в цьому справа. „Ле Монд" іде далі, уважаючи, що гідна подиву завзятість О. Солженіцина не сміє сходити до засліплення. Він — мовляв — дає лекції Заходові, не знаючи Заходу, та й не питаючи, чи Захід потребує таких повчань... Адже в політиці Заходу є також і позитивні елементи, а О. Солженіцин не повинен відходити від літератури, щоб повністю перейти на політику.

Ця постава одного з найповажніших французьких щоденників у великій мірі потверджує слова О. Солженіцина: Захід не хоче чути правди, зважаючи, що він її знає сам і то повністю. Над цим нам, українцям та еміґрантам, просто годі дискутувати. Треба радше діяти.

СПИСОК, Ч. 5.

пожертв замість квітів на могилу сл. п. Богдана Кравцева до дня 15 березня 1976 р.

1. Лідія і д-р Лев Голінаті	$ 10.00
2. проф. Валеріян Ревуцький	25.00
3. д-р Наталія Пазуняк	10.00
4. О. і М. Климишини	20.00
5. Володимир Квас	10.00
6. Д. Слободян	10.00
7. Осип і Стефанія Федорика	20.00
Разом	$ 105.00
Попередньо проголошено	$ 2,586.00
Разом досі	$ 2,691.00

Просимо всіх тих, що хотіли б вшанувати пам'ять бл. п. Богдана Кравцева зложити свої пожертви можливо якнайскоріше.

Замість квітів на могилу Побратима по Зброї, учасника Першої світової війни, Визвольних Змагань і щирого Працівника в українській кооперації
сл. п. ОЛЕКСИ МЕРЦАЛО
складаю на цілі НТШ в ЗСА суму 25.00 долярів.
Рочестер, Н. П. — Михайло ЯРЕМЧУК

В ПЕРШУ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ
мого Найдорожчого та Незабутнього МУЖА
бл. п. АНДРІЯ ЖИТИНСЬКОГО
будуть відправлені
ЗАУПОКІЙНІ СЛУЖБИ БОЖІ
в п'ятницю, 26 березня 1976 р. о год. 8-ій рано
в ЦЕРКВІ СВ. МАРІЇ — ОЗОН ПАРК, Н. Й.;
в ЦЕРКВІ СВ. ДУХА — БРУКЛИН, Н. Й.;
в ЦЕРКВІ СВ. ЮРА в НЮ ЙОРКУ, Н. Й.;
в ЦЕРКВІ СВ. АНДРІЯ в БАВНД БРУКУ.
Про молитви за спокій Душі Покійного просить — дружина КЛЕМЕНТИНА

В П'ЯТНАДЦЯТУ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ
нашого Дорогого і Незабутнього БРАТА і ВУЙКА
БЛ. П. ДМИТРА ГАЛИЧИНА
бувшого Президента УККА і б. Головного Предсідника УНСоюзу
буде відправлена
ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА З ПАНАХИДОЮ
в неділю, 28 березня 1976 р., о год. 8:30 ранку в церкві Покрова Божої Матері
97-06 87-ма вул. і 197-ма Евеню в ОЗОН ПАРКУ, Н. Й.
БРАТИ з РОДИНАМИ

ПОЛІТИКА, ЧИ ПОМИЛКИ

(Закінчення зі стор. 2-ої).

і „акту" ось які: „Під час, коли режим вихвалявся своїми поправленими відносинами (з церквою — прим. автора), Церква й надалі мусіла мовчати" (ст. 304). „Важко зрозуміти, як комуністи могли говорити про їх добрі стосунки з Церквою й очікувати кращого порозуміння з Ватиканом в часі продовжування дискримінації проти релігії..." (ст. 305). Очевидно, що комуністи на базі цього акту добилися різних дальших осягів, а про „здобутки" Ватикану дослідник пише: „... протягом восьми років частинне порозуміння з 1964 р. показує, що режим постійно уникає важних питань, згаданих у протоколі, та замість цього обмотує Ватикан безконечними крутійствами довкруги обсади порожніх єпископських престолів" (ст. 306). Значить, коротко: те, що мало бути великою політикою Ватикану, виявилося звичайними помилками.

Румунія

Національно - політичне положення Румунії супроти СССР зовсім інше, як інших сателітів. Москва створила Молдавську ССР на теренах, заселених молдаванами, тобто частиною того самого народу, з тією самою мовою, культурою, історичною традицією, який творить Румунію. Очевидно, що ні молдавани в МССР, ні їхні брати в Румунії не забувають цього. Складність ситуації бачить теж Москва і це є однією з причин, що вона не раз так дивно поводиться супроти різних заяв і потягнень румунського уряду і його провідника Чаушеску.

Негайно після комуністичного перевороту в грудні 1947 р. комуністична партія взялася наводити свій лад, чи вірніше безладдя. „Церква не залишилася вийнятком, вона теж мусіла погодитися на підпорядкування новій тоталітарній системі" (ст. 315). Склалося так, що на два дні перед проголошенням „народної демократії" в Румунії вибрано Синодом Румунської Православної Церкви на Патріярха митрополита Юстиніяна, людину з бідного селянського роду, який цілий свій вік, як священик, а опісля, як митрополит боровся за покращання долі убогих верств населення. Це йому давало деякі переваги в зустрічі з комуністичним режимом. Та крім цього він пішов далі: він де міг, проклямував піддержку церкви режимові і його політиці. За це режим дав йому змогу нав'язати деякі зв'язки зі закордонними церковними чинниками. Коли ж в 1960 роках Румунія почала зміцнювати свою співпрацю зі Заходом і поволі ослаблювати свою тотальну підлеглість Москві, Церква і це використала. І хоч партія, де може, наступає на неї й намагається їй пошкодити, але такої терористичної політики всестороннього нищення, як це має місце в інших „соціялістичних" країнах, вести не може.

Українські студенти музики здобули п'ять перших місць у фестивалі „200-ліття Америки"

Найбільша в стейті Ню Джерзі американська музична організація МЕА (Мюзік Едукейтор Ассосіейшин оф Н.Дж.) влаштувала в цьому році фестиваль фортепіянових творів американських композиторів для відзначення 200-ліття ЗСА.

В програму фестивалю ввійшли сольові твори, фортепіянові ансамблі та фортепіянові концерти: разом 69 творів 37-ох композиторів. Поодинокі категорії, від найнижчого до найвищого ступня заавансування, складалися ще з трьох відділів: „А", „В", „С" (відділ „А" найвищий), в яких обов'язувало виконання одного або двох, а то й трьох коротших творів. Найвища категорія ч. VIII „А" сольових творів зветься також категорією „Янґ Артіст", а відділ „А" в ній є завершенням вимог фестивалю.

Всіх учасників цьогорічного *естивалю, дітвори і молоді з цілого стейту — було 233 учнів, 46 учителів. Між учнями було 13 українців. До фіналу допущено 115 учнів і цей публічний іспит відбувся в дні 14-го березня ц.р. Його суддями були: Мартін Канін, асистент Розіни Лєвін, Джуліярд в Ню Йорку, д-р Дан-Александер Федер та Зенон Фішбайн, оба учителі „Мангеттен Скул оф Мюзік", Ню Йорк.

Українським успіхом було, що саме цього року в найвищій категорії сольових творів (Янґ Артіст „А") здобув перше місце Олег Сохан (17 років), визначний студент УМІ Пассейку, кл. Ольги Чипак, — за виконання „Річеркар і Токката" Дж.К. Менотті. У публічному фіналі були в цій групі три змагуни.

У найвищій категорії фортепіянових концертів, відділ „А", здобула перше місце Таня Бабенко (15 років), визначна учениця УМІ Ірвінґтону, кл. Галі Клим, — за виконання Е. МекДавела фортепіянового концерту д-моль, І частина. У фіналі цеї категорії були два змагуни. Тані Бабенко признано також друге місце в категорії VII „В" сольових творів.

Крім цього перші місця здобули: Віра Шевченко (15 років), в категорії VI „А", Оксана Олійник (12 років), в категорії II „А" та Микола Шевченко (10 років) в категорії II „В".

Друге місце признано також Наталії Шевченко (12 років), в категорії V „А". Всі ці учні є членами УМІ Ірвінґтону, кл. Галі Клим.

Між переможцями цього фестивалю є сліпа 11-річна дівчинка Гелен Вайталі, учениця Гелен Томас, що здобула перше місце за виконання „Блудного Вогника" МекДавела (категорія V „В").

Для переможців конкурсу МЕА влаштовує концерт в неділю, 21-го березня ц.р., в 2-ій год. по полудні, в залі при 60 Вудленд Евеню, Мейплвуд, Н.Дж.

ВИЇЗДИ З ІМПРЕЗАМИ „ЗА КОРДОН"

(Закінчення зі стор. 2-ої).

21го березня ц. р. Треба сподіватися, що й чергова поїздка Театральної Студії „за кордон" принесе вдоволення глядачам та почуття сповнення доброго діла всім виконавцям. Гарні декорації та стилеві строї виконавців додають і свої цеголки до загального успіху.

Це стосується також інших подібних ансамблів, — існуючих у Ню Йорку, Філядельфії й інших великих містах. Хай одні відвідують і популяризують українську культури — головно серед молоді.